

AGNIESZKA MASTALERZ*

Szczecin

WPLYW REGULACJI BAZYLEI III
NA KAPITAŁ REGULACYJNY SEKTORA BANKOWEGO W POLSCE

STRESZCZENIE

W artykule poruszono kwestie związane z wprowadzanymi wymogami kapitałowymi dla banków w Polsce. Celem artykułu jest ukazanie, jak regulacje Bazylei III wpłynęły na kapitał regulacyjny sektora bankowego. Doświadczenia kryzysu z lat 2007–2009, w tym przypadku problemów banków stosujących się do dotychczasowych standardów bezpieczeństwa, były powodem wprowadzenia dodatkowych zabezpieczeń. Artykuł zawiera analizę reakcji na nowe standardy obowiązujące instytucje bankowe w Polsce. Jego celem było przedstawienie zależności zachodzących między regulacjami Bazylei III a podwyższeniem jakości kapitału regulacyjnego sektora bankowego w Polsce. Wspomniana zależność ma wpływ na wzmocnienie sektora bankowego.

Słowa kluczowe: Bazylea III, pakiet legislacyjny, wymogi kapitałowe sektora bankowego, kapitał regulacyjny

Wprowadzenie

Skutki kryzysu finansowego z ostatnich lat skłaniają do refleksji nad znaczeniem oraz rolą kapitału regulacyjnego w bankach. Dotychczasowe zasady określania jego składników oraz brak harmonizacji odliczeń w skali globalnej przyczyniły

---

* Agnieszka Mastalerz, Katedra Mikroekonomii, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Szczeciński, e-mail: agnieszka.mastalerz@o2.pl.

się do niejasnej struktury kapitałowej i stworzyły warunki do jej nieujawnienia. Zjawisko liberalizacji rynków finansowych z pewnością prowadzi do tego, że problemy podmiotu w jednym kraju mają swoje skutki w skali światowej¹. To trzeci etap kryzysu², który rozpoczął się od upadku banku Lehman Brothers 15 września 2008 roku, to on pokazał zależności między bankami. Niewypłacalność tego banku inwestycyjnego sprawiła, że upadły także inne banki bezpośrednio z nim powiązane.

Analizując sytuację z perspektywy czasu pod kątem odporności na sytuacje szokowe, okazuje się, że głównie nie ucierpiały banki mające zdolność do generowania zysków oraz skłonność do ich zatrzymywania. Dodatkowym atutem był znaczny wolumen posiadanych kapitałów akcyjnych. Były to jedyne elementy funduszy własnych, których wpływ na stabilność i bezpieczeństwo banków pozytywnie zweryfikował wspomniany kryzys.

Załamaniem struktury kapitałowej banków, w której podmioty stosowały się do wymogów bezpieczeństwa minionych regulacji bazylejskich, przyczyniło się do modyfikacji starych i pojawienia się nowych rozwiązań. Komitet Bazylejski sporządził i opublikował w grudniu 2010 roku (dodatkowe zmiany wprowadzono w czerwcu 2011 roku) dokument *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*³, w którym zmienił definicję kapitału oraz stworzył następujący zestaw wskaźników odnoszących się zarówno do funkcjonowania pojedynczych banków, jak i całych sektorów: *Common Equity Tier 1, Tier 1, Total Capital, Capital Conservation Buffer, Countercyclical Capital Buffer, Leverage ratio*. Kapitały te mają też być lepszej jakości, a więc w mniejszym stopniu oparte na ryzykownych instrumentach finansowych. Obostrzenia stopniowo wchodzi w życie od 2013 roku (proces ma się zakończyć w 2019 roku). W dokumencie Komitetu Bazylejskiego narzucono bankom wymogi związane z koniecznością posiadania większych kapitałów własnych tak, by banki stały się bardziej odporne na zawirowania na rynku finansowym i w większym stopniu zabezpieczyły ryzyko związane z prowadzoną działalnością.

---

¹ *Polska wobec światowego kryzysu gospodarczego*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009, s. 3–4.

² M. Łakomy, A. Mastalerz, *Źródła i proces narastania kryzysu finansowego i gospodarczego*, w: *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, red. M. Guzek, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012, s. 273–274.

³ <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> (dostęp 13.05.2013).

Celem artykułu jest przedstawienie zależności zachodzących pomiędzy regulacjami wprowadzonymi w latach 2010–2011 przez Komitet Bazylejski (dalej: Bazylea III) a podwyższeniem jakości kapitału regulacyjnego sektora bankowego w Polsce. Wspomniana zależność ma wpływ na wzmocnienie sektora bankowego.

Badania przeprowadzono na podstawie krytycznego przeglądu literatury, analizy wskaźnikowej oraz analizy *ex post* struktury oraz wartości kapitału regulacyjnego sektora bankowego.

Nowa definicja kapitału regulacyjnego

Szeroka skala kryzysu finansowego z ostatnich lat pozwala na przyjęcie powszechnie wyrażanego stwierdzenia, że panujący kryzys był najgłębszą recesją gospodarki światowej od czasu wielkiego kryzysu z lat 30. minionego stulecia⁴. Zjawisko to przyczyniło się do weryfikacji opinii na temat dotychczasowej struktury kapitału regulacyjnego i przydatności poszczególnych jego elementów do pokrywania strat. W Bazylei III podkreślono znaczenie i rolę kapitału akcyjnego, nazywając go składnikiem najwyższej jakości⁵.

Łączny kapitał regulacyjny składa się z sumy następujących elementów:

1. *Tier 1 (going-concern capital)* – kapitału służącego do pokrywania strat w warunkach utrzymywania przez bank wypłacalności; wyróżniono w nim: Common Equity Tier 1 (CET1), powstały w wyniku emisji akcji zwykłych (lub równowartości tej kwoty w instytucjach niebędących spółkami akcyjnymi), zatrzymania zysków, otwartych rezerw oraz funduszy ogólnego ryzyka bankowego; dodatkowy *Tier 1*, którego źródłem są emitowane przez banki instrumenty dłużne, opłacone i nieposiadające określonej daty zwrotu, za zgodą krajowej instytucji nadzoru mogą podlegać wykupowi, jednak po upływie co najmniej pięciu lat, czyli są to akcje uprzywilejowane oraz hybrydowe instrumenty finansowe (instrumenty oparte na kapitale dłużnym i udziałowym, na przykład obligacje zamienne), pod warunkiem że spełniają wspomniane kryteria klasyfikacji.

---

⁴ *Przyczyny i konsekwencje globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego i jego przejawy w Polsce*, red. J. Horodecki, P. Soroka, Polskie Lobby Przemysłowe im. E. Kwiatkowskiego, Warszawa 2011, s. 27.

⁵ *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*, BCBS, Basel 2010, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> (dostęp 13.05.2013).

2. *Tier 2 (gone concern capital)* – kapitału nabierającego znaczenia w wypadku utraty wypłacalności lub likwidacji banku. Tworzą go odpisy na rezerwy oraz pozostała część długu podporządkowanego, której nie zaliczono do dodatkowego *Tier 1*, czyli długoterminowe zobowiązania podporządkowane, znajdujące się w dyspozycji instytucji przez okres pięciu lat oraz prawa do udziału w zyskach (kapitał inwestycyjny z prawami udziału w zyskach instytucji, ale bez prawa głosu), pod warunkiem, że spełniają one odpowiednie kryteria klasyfikacji.

Komitet Bazylejski zaproponował także wprowadzenie tak zwanego instrumentu wczesnej interwencji, pozwalającego na szybkie i efektywne dokapitalizowanie banków w przypadku objęcia ich postępowaniem nadzorczym. Wyemitowane w okresach dobrej koniunktury dłużne papiery wartościowe podlegałyby zamianie na akcje w przypadku: istotnego pogorszenia sytuacji finansowej instytucji, potwierdzonego niskim poziomem współczynnika wypłacalności (na przykład *Tier 1 ratio*) lub ogłoszenia przez organ regulacyjny nasilenia ryzyka systemowego.

Możliwość pozyskania takiego kapitału warunkowego (*contingent capital*)⁶ oznaczałaby przeniesienie na wierzycieli odpowiedzialności za stabilizowanie sytuacji banków w przypadku kryzysu.

Według Narodowego Banku Polskiego zaproponowane zmiany są słuszne. Podział na *Tier 1 (going concern capital)* i *Tier 2 (gone concern capital)* czytelnie rozgranicza kapitały, jakie mogą służyć do absorbowania bieżących strat, a jakie mogą być wykorzystane w przypadku niewypłacalności banku⁷. Kryzys wykazał nieprzydatność dotychczasowej kategorii kapitału *Tier 3*⁸. Dodatkowo, z *Tier 1* powinny też zostać usunięte niezrealizowane zyski na pozycjach bilansowych. Wzmocniłoby to strukturę kapitałów i zapobiegłoby nadwyżce kapitałów, które nie mogłyby służyć do absorpcji strat w przypadku pojawienia się recesji czy też kryzysu.

---

⁶ *Commission Service Staff Working Document: Possible further changes to the capital requirements directive*, EC, Brussels 2009, www.ec.europa.eu (dostęp 13.05.2013).

⁷ *Stanowisko NBP do dokumentu konsultacyjnego Komisji Europejskiej „Possible further changes to capital requirements directive”*, http://www.nbp.pl/systemfinansowy/crd_nbp.pdf (dostęp 13.05.2013).

⁸ Była to kategoria kapitału, który może służyć wyłącznie do pokrywania określonych rodzajów ryzyka rynkowego. W jego skład mogą wchodzić krótkoterminowe pożyczki podporządkowane (nie krótsze niż na dwa lata) oraz zyski na portfelu handlowym pomniejszone o straty na pozostałych rodzajach działalności.

Przekształceniu struktury kapitału regulacyjnego towarzyszyły również zmiany jego minimalnej wartości, którą wyznaczyły nowe graniczne poziomy wskaźników:

Common Equity Tier 1: co najmniej 4,5% aktywów ważonych ryzykiem w każdym momencie (podwyższono poziom o 2,5 pkt proc., co wynikało z przypisania kapitałowi akcyjnemu szczególnej roli w zakresie absorbowania strat);

Tier 1: musi wynosić co najmniej 6,0% z aktywów ważonych ryzykiem w każdym momencie (jego wzrost był pochodną zmian w CET1).

Suma nowego kapitału regulacyjnego (*Tier 1 Capital* oraz *Tier 2*) pozostała natomiast na niezmienionym poziomie, który wynosi co najmniej 8,0% z aktywów ważonych ryzykiem w każdym momencie działalności banku.

Od 1 stycznia 2013 roku weszły w życie wyższe minimalne ilościowe wymogi kapitałowe dla banków. Udział kapitału podstawowego *Tier 1* – zarówno w ogólnym poziomie kapitałów *Tier 1*, jak i w całkowitym poziomie kapitałów – ma być stopniowo zwiększany, podczas gdy udział kapitału *Tier 2* w ogólnym poziomie kapitałów ma być stopniowo zmniejszany. Zależność tę przedstawiono w tabeli 1. Wymogi kapitałowe obliczono na podstawie stosunku danego rodzaju kapitału do ogólnych aktywów ważonych ryzykiem.

Tabela 1

Minimalne wymogi kapitałowe w zależności od jakościowych zmian w definicji komponentów kapitałowych* wyrażone w procentach

Wyszczególnienie	2012 r.	od 2013 r.	od 2014 r.	od 2015 r.	od 2016 r.	od 2017 r.	od 2018 r.	od 2019 r.
Kapitał podstawowy <i>Tier 1</i>	2,0	3,5-4,5	4,0-4,5	4,5	4,5 (5,125)	4,5 (5,75)	4,5 (6,375)	4,5 (7)
<i>Tier 1</i> : fundusze własne oraz dodatkowe <i>Tier 1</i>	4,0	4,5-6,0	4,5-6,0	6,0	6,0 (6,625)	6,0 (7,25)	6,0 (7,875)	6,0 (8,5)
Kapitał ogółem: <i>Tier 1 + Tier 2</i>	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0 (8,62)	8,0 (9,125)	8,0 (9,875)	8,0 (10,5)

* Wartości w nawiasach połączone są z buforem kapitału zabezpieczającego zgodnie z dyrektywą.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BCBS.

Wymogi kapitałowe zaprezentowane w tabeli 1 Komitet Bazylejski określił w formie przedziałów w dwóch kolejnych latach. To państwa członkowskie zdecydują, jaka wartość wskaźnika (mieszczącego się w wyznaczonych ramach) będzie odpowiednia dla ich gospodarki.

Bardzo ważnym elementem jest także wskaźnik dźwigni, który jest obliczany jako relacja funduszy ostrożnościowych *Tier 1* do średniej wartości nominalnej aktywów. Zgodnie z ustaleniem, różne poziomy wskaźnika zostaną określone dla różnych modeli biznesowych banków. Instytucje muszą informować krajowe organy nadzoru o swoich wskaźnikach dźwigni oraz przedstawiać dane niezbędne do ich obliczenia. Od 2015 roku będą też zobowiązane do publikowania wskaźnika dźwigni. Do końca 2016 roku Komitet Bazylejski chce przedstawić raport na temat wpływu i skuteczności stosowania wskaźnika dźwigni oraz, w razie konieczności, sformułować wniosek ustawodawczy w sprawie wiążącego poziomu wskaźnika. Wprowadzenie prawnie wiążącego maksymalnego poziomu wskaźnika dźwigni nastąpi w 2018 roku.

Zastosowanie buforów kapitału zabezpieczającego

Wzmocnienie pojedynczych instytucji, a szczególnie całych sektorów bankowych na ewentualne sytuacje kryzysowe, wymagało opracowania następujących wskaźników:

1. Ochronnego bufora kapitałowego (*Capital Conservation Buffer*), którego rolą będzie absorpcja strat przez banki w okresie kryzysów i napięć ekonomicznych. Bankom, których fundusze zasadnicze znajdują się w przedziale 4,5%–7,0% (4,5% = minimum, 7,0% = minimum + bufor), zostaną narzucone ograniczenia w zakresie możliwości dystrybucji kapitału oraz zwiększone wymogi dotyczące samego bufora.

2. Antycyklicznego bufora kapitałowego (*Countercyclical Capital Buffer*), którego koncepcja zakłada konieczność tworzenia w bankach dodatkowego zapasu kapitału w okresach szybkiego wzrostu gospodarczego (w szczególności w przypadku szybkiego wzrostu wartości udzielanych przez banki kredytów), natomiast w okresach zmniejszania akcji kredytowej kapitał ten może być redukowany. Bufor może przyjmować wartości z przedziału 0–2,5, jego wdrożenie będzie zależęć od warunków ekonomicznych i sytuacji sektora bankowego w danym kraju, a wyznaczenie wskaźnika ma pozostać w gestii krajowych regulatorów. Zostanie on wprowadzony, gdy w opinii nadzoru krajowego nadmierny wzrost kredytu w gospodarce będzie się przyczyniać do zwiększenia ryzyka systemowego.

Za pomocą wspomnianych buforów wyznaczono wartość dodatkowego kapitału regulacyjnego, zabezpieczającego zdolność instytucji do pokrywania strat w niekorzystnie zmieniającym się otoczeniu.

Ochronny bufor kapitałowy stanowił odpowiedź na zbyt liberalną politykę gospodarowania zyskami banków, wobec konieczności ich dokapitalizowania. Polityka ta polegała na przedkładaniu interesów beneficjentów płatności (akcjonariuszy oraz kadr zarządzających) ponad interesy pozostałych zainteresowanych grup, głównie deponentów.

W tabeli 2 przedstawiono wymagania bazylejskie w stosunku do wartości bufora ochronnego.

Tabela 2

Wskaźniki kapitałowego bufora ochronnego według dyrektywy

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
bufor ochronny (<i>Capital Conservation Buffer</i>)	–	–	–	0,625%	1,25%	1,875%	2,50%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BCBS.

Wskaźnik bufora ochronnego docelowo ma wynosić 2,5% funduszy zasadniczych banku. Ten pułap ma zostać osiągnięty przez banki w styczniu 2019 roku. Jak widać (tabela 2), od stycznia 2016 roku ma obowiązywać wskaźnik bufora na poziomie 0,625% funduszy zasadniczych banku. Nadzorca krajowy ma możliwość skrócenia okresu transpozycji, jeśli w jego opinii będą istniały przesłanki do zastosowania takiego podejścia. Przyjęto, że bufor będzie tworzony w okresach dobrej koniunktury z kapitału najwyższej jakości. Możliwość jego wykorzystania w czasie kryzysu ma chronić instytucje przed znacznym obniżaniem ich współczynników wypłacalności. Odbudowę bufora w sytuacji normalizowania uwarunkowań makroekonomicznych zapewnia obowiązek zatrzymania zysku (także wpłat dokonywanych przez akcjonariuszy), ograniczając tym samym możliwość wypłaty dywidend, premii oraz wykupu akcji. Instrument ten ma skutecznie zapobiegać redystrybucji bieżących wyników finansowych, w szczególności przez podmioty niespełniające wymogów kapitałowych.

Spornym punktem negocjacji między Parlamentem Europejskim a krajami członkowskimi Unii Europejskiej okazały się bonusy dla bankowców. W ramach negocjacji Parlament Europejski domaga się ograniczenia bonusów (w gotówce

i akcjach) do wysokości pensji bankowców, dopuszczając, by w wyjątkowych sytuacjach, gdy zgodzą się akcjonariusze banku, wynosiły one dwukrotność pensji⁹.

Tabela 3

Udział zysku podlegającego zatrzymaniu na podstawie wskaźnika CET1

CET1	Procentowy udział zysku zatrzymywanego przez bank
do 5,125%	100
do 5,750%	80
do 6,375%	60
do 7,000%	40
powyżej 7,000%	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BCBS.

Jak przedstawiono w tabeli 3, na możliwość transferu zysku ma wpływ wskaźnik CET1. Im wyższa jego wartość, tym mniejszy obowiązek uzupełnienia bufora przez bank. Ponieważ wskaźnik ten generuje dodatkowy ciężar kapitałowy, jego wprowadzanie następować ma stopniowo. Zezwolono jednak krajowym instytucjom nadzoru na skrócenie okresu przejściowego w przypadku wzmoczonego tempa wzrostu akcji kredytowej w sektorze bankowym. Warunkiem zasilenia bufora ochronnego kapitałem jest wcześniejsze osiągnięcie przez instytucje minimalnych wartości wskaźników adekwatności kapitałowej.

Od strony działalności kredytowej banków ważniejszym wskaźnikiem będzie utworzenie bufora antycyklicznego, ponieważ oznacza to objęcie nim wszystkich aktywnie działających w danym sektorze kredytodawców. Dla banków aktywnych w wielu krajach łączny wymóg z tytułu *countercyclical buffer* na poziomie skonsolidowanym będzie średnią ważoną buforów obowiązujących w krajach, w których mają one ekspozycje.

Idea ograniczania cykliczności działalności kredytowej za pomocą bufora antycyklicznego wydaje się bez wad. Powstaje jednak ryzyko transferu nowo budowanych portfeli do instytucji nieobjętych regulacją, ze względu na ciężące na instytucjach koszty gromadzenia i utrzymywania dodatkowego kapitału. Skutkiem tego będzie niebezpieczeństwo rozprzestrzeniania ryzyka kredytowego w globalnym systemie finansowym i odgrywania przez banki roli pośredników

⁹ <http://www.forbes.pl/w-ue-trwa-spor-o-wysokosc-bonusow-bankowcow,artykuly,137130,1,1.html> (dostęp 13.05.2013).

w sprzedaży kredytów¹⁰. Wątpliwość budzi także sama konstrukcja bufora antycyklicznego oparta na ekspozycjach ważonych ryzykiem¹¹. Sprawia ona, że wartość miernika jest w niewielkim stopniu kształtowana przez pozycje generujące ryzyko w warunkach kryzysowych. Wynika to z faktu, że zostały im przypisane niskie procentowe wagi. W związku z tym inwestowanie w nie będzie sposobem na ograniczanie wartości obowiązkowego bufora w bankach i nieponoszenie związanych z nim kosztów.

Pozytywnie należy ocenić delegowanie uprawnień na kraje członkowskie do kontroli własnej gospodarki. Ograniczenia o charakterze globalnym negatywnie oddziaływałyby na wzrost gospodarczy krajów rozwijających się.

Pozycja kapitałowa banków w Polsce

Bieżącą sytuację banków w zakresie bazy kapitałowej Urząd Komisji Nadzoru Finansowego ocenia jako dobrą. W tabeli 4 można zauważyć znaczny wzrost funduszy własnych banków. Wzrósł także współczynnik wypłacalności oraz współczynnik *Tier I*, co przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4

Adekwatność kapitałowa wszystkich banków
oraz Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych w Polsce
w latach 2011–2012

Wyszczególnienie	Wartość (mld zł)				Zmiana			
					do 12.2011		do 09.2011	
	09.2011	12.2011	06.2012	09.2012	mld zł	%	mld zł	%
fundusze własne	110,1	110,7	123,3	126,4	15,7	14,2	16,2	14,7
całkowity wymóg kapitałowy:	66,8	67,6	72,4	72,0	4,4	6,5	5,2	7,8
– ryzyko kredytowe	59,2	59,7	64,2	62,6	2,8	4,8	3,3	5,7
– ryzyko operacyjne	6,3	6,4	6,8	6,6	0,2	3,2	0,2	3,9
– pozostałe ryzyka	1,2	1,5	1,5	2,9	1,3	89,1	1,6	132,2
nadwyżka/niedobór funduszy własnych	43,3	43,1	50,9	54,4	11,3	26,2	11,0	25,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UKNF.

¹⁰ *Opinia NBP w sprawie dokumentu konsultacyjnego Komisji Europejskiej „Possible further changes to capital requirements directive”*, NBP, Warszawa 2010, www.nbp.pl (dostęp 13.05.2013).

¹¹ *Ibidem*.

W okresie od stycznia do września 2012 roku odnotowano wzrost funduszy własnych (o 15,7 mld zł, to jest o 14,2%), co należy wiązać z zaleceniami przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącymi podziału zysku za 2011 rok. Miały one na celu wzmocnienie kapitałów banków w drodze zatrzymania większości wypracowanych w nich zysków. W konsekwencji banki przeznaczyły 72% zysków za 2011 rok na zasilenie funduszy (banków komercyjnych – 70%, spółdzielczych – 95%). Już na koniec września wszystkie banki spełniały wymóg minimalnych funduszy własnych (komercyjne – 5 mln euro, spółdzielcze – 1 mln euro). Wartość całkowitego wymogu kapitałowego wzrosła (o 4,4 mld zł, to jest o 6,5%), co wynikało ze wzrostu wymogu z tytułu ryzyka kredytowego (o 2,8 mld zł). Była to konsekwencja podwyższenia od 30 czerwca 2012 roku wagi ryzyka (z preferencyjnego poziomu 75% do bazowego poziomu 100%) dla ekspozycji detalicznych oraz zabezpieczonych na nieruchomości mieszkalnej, w których przypadku wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej jest uzależniona od zmian kursu walut innych niż waluty przychodów osiąganych przez dłużnika¹². Zwiększenie wymogów kapitałowych miało na celu wzmocnienie odporności banków na ryzyko związane z kredytami walutowymi udzielanymi głównie gospodarstwom domowym. Widoczny we wrześniu znaczny wzrost wymogu z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka wynikał ze zmiany metody pomiaru ryzyka kredytowego w jednym z dużych banków. W związku z tym w okresie wdrażania nowego modelu biznesowego, różnica między wcześniej stosowaną przez bank metodą standardową a stosowaną obecnie metodą zaawansowaną jest zapisywana w innych wymogach kapitałowych. Wartość dla pozostałych rodzajów ryzyka pozostała bez większych zmian.

Tabela 5

Współczynnik wypłacalności oraz współczynnik *Tier 1*

Wyszczególnienie	Współczynnik wypłacalności (%)				Udział w aktywach sektora (%)			
	09.2011	12.2011	06.2012	09.2012	09.2011	12.2011	06.2012	09.2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Współczynnik wypłacalności								
sektor	13,2	13,1	13,6	14,0				
banki komercyjne	13,2	13,1	13,6	14,0				
banki spółdzielcze	13,7	13,4	14,2	14,0				

¹² Informacja o sytuacji banków w okresie styczeń–wrzesień 2012 r., UKNF, Warszawa 2012, www.knf.gov.pl (dostęp 13.05.2013).

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rozkład banków względem współczynnika wypłacalności								
poniżej 8%	–	–	–	–	–	–	–	–
8–10%	21	28	15	19	6,1	5,5	4,3	4,2
10–12%	120	120	92	93	39,3	15,9	14,1	14,0
powyżej 12%	482	473	512	507	52,6	72,2	79,5	79,8
Współczynnik <i>Tier 1</i>								
sektor	11,8	11,7	12,3	12,7				
banki komercyjne	11,8	11,6	12,2	12,6				
banki spółdzielcze	12,8	12,6	13,3	13,1				

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UKNF.

W analizowanym okresie współczynnik wypłacalności w sektorze bankowym wzrósł do 14,0% (z 13,1% na koniec 2011 roku), przy czym dla wszystkich banków współczynnik ten znalazł się na poziomie przekraczającym ustawowe minimum (8,0%). Na koniec września 2012 roku odnotowano także wzrost współczynnika *Tier 1* – do 12,7% (z 11,7%). Spadek współczynnika wypłacalności pod koniec czerwca 2012 roku wynikał już ze wskazanej zmiany wagi ryzyka części kredytów walutowych oraz obserwowanego w tym okresie osłabienia złotego. Zmianę wag ryzyka w największym stopniu odczuły banki z dużym portfelem walutowych kredytów mieszkaniowych (w większości z nich współczynnik wypłacalności obniżył się o 1–2%). Mocną pozycję kapitałową sektora bankowego potwierdza ograniczona liczba instytucji posiadających współczynnik wypłacalności na poziomie niższym niż 12% lub *Tier 1* niższym od 9%. Na koniec września 2012 roku dziewięć banków komercyjnych oraz 103 banki spółdzielcze miały współczynnik wypłacalności < 12%, ale ich łączny udział w aktywach sektora bankowego był ograniczony (18,2%), natomiast cztery banki komercyjne oraz trzy banki spółdzielcze miały współczynnik *Tier 1* < 9%, a ich łączny udział w aktywach sektora bankowego był niewielki (4,7%).

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej banków, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego uznaje, że konieczne jest dalsze wzmacnianie bazy kapitałowej, co wynika z poziomu ryzyka zakumulowanego w bilansach banków oraz z trudnych uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wywoływać zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych oraz wpływać na pogorszenie sytuacji finansowej części klientów banków.

Podsumowanie

Zaprezentowane w artykule zmiany w zakresie kapitałów regulacyjnych banków odnoszą się nie tylko do ich struktury, ale i do ich wartości. Wspomniane regulacje mają na celu poprawę bezpieczeństwa funkcjonowania systemu bankowego w skali globalnej, a także sektorów bankowych w krajach członkowskich. Wymogom bazylejskim towarzyszy jednak wiele wątpliwości, jak na przykład zezwolenie w okresie przedkryzysowym na podwyższenie kapitałów *Tier 1* i *Tier 2* hybrydowymi instrumentami dłużnymi, które zniesiono w 2010 roku¹³. Takie działania mogły negatywnie wpłynąć na kondycję finansową sektora, co mogło skutkować zniechęceniem do jego rozwoju. Kolejnym elementem, który może przynieść negatywne skutki, jest transfer ryzyka z krajów respektujących nowe regulacje do państw pozostających przy dotychczasowych zasadach. Wprowadzenie wspólnej polityki w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarki, a także o tak znacznych różnicach strukturalnych może się okazać nietrafnym posunięciem. Jego skutkiem może być spowolnienie gospodarki krajów rozwijających się, a to mogłoby doprowadzić do załamania się ich polityki oraz do wzrostu ich zadłużenia. Zaproponowany kapitałowy bufor antycykliczny także może ograniczać dalszy rozwój sektora oraz gospodarki w krajach rozwijających się. Z kolei mniejsza zdolność banków do wypłacania dywidend może zniechęcić ich akcjonariuszy. Presja udziałowców może doprowadzić zarówno do zmniejszenia poziomu ryzyka biznesowego ponoszonego przez instytucje, jak i do jego zwiększenia w celu osiągnięcia zysków. Dlatego też konieczne jest, by podniesieniu wymogów kapitałowych towarzyszyły wiarygodne europejskie przepisy dotyczące niewypłacalności, które dopuszczają całkowitą ochronę przed bankructwem banków. Gdy udziałowcy rzeczywiście staną twarzą w twarz z perspektywą upadłości, będzie można uniknąć dalszego wzrostu skłonności do ryzyka wynikającej z chęci zysku.

Nowe rozwiązania kapitałowe ujęte w Bazylei III nie są szczególnie trudne dla Polski. Zarówno struktura, jak i wartość zagregowanych funduszy własnych całego sektora, grupy banków komercyjnych i grupy banków spółdzielczych pozostają w zgodzie z nowymi uregulowaniami. Ostatni kryzys finansowy oraz trwający właśnie kryzys w strefie euro udowodniły, że bufory

---

¹³ Uchwała KNF z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie innych pozycji bilansu zaliczanych do funduszy podstawowych banku, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy podstawowych banku, UKNF, Warszawa 2010.

kapitałowe instytucje finansowych są przede wszystkim zbyt małe, by instytucje te mogły samodzielnie radzić sobie z rosnącymi stratami. Sytuacja ta spowodowała konieczność podjęcia działań polegających na pomocy publicznej, wspierających banki.

Planowane zwiększenie ilościowych wymogów kapitałowych, szczególnie w przypadku wskaźnika kapitału podstawowego *Tier 1*, powinno wzmocnić zdolność instytucji do samodzielnego pokrywania strat, co zmniejszy ryzyko, że ponownie konieczne będą działania podejmowane przez państwo. Zakładając więc względną stabilność przyszłych uwarunkowań makroekonomicznych, wprowadzane obecnie zmiany nie powinny oznaczać konieczności ponoszenia znacznych kosztów dostosowawczych przez sektor bankowy. Obowiązujące wymogi zmniejszają ryzyko ponownych załamań gospodarki przez podwyższenie jakości kapitału regulacyjnego, co wpływa na wzmocnienie sektora bankowego.

Bibliografia

- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*, BCBS, Basel 2010, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> (dostęp 13.05.2013).
- Commission Service Staff Working Document: Possible further changes to the capital requirements directive*, EC, Brussels 2009, www.ec.europa.eu (dostęp 13.05.2013).
http://www.nbp.pl/systemfinansowy/crd_nbp.pdf (dostęp 13.05.2013).
<http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> (dostęp 13.05.2013)).
- <http://www.forbes.pl/w-ue-trwa-spor-o-wysokosc-bonusow-bankowcow,artykuly,137130,1,1.html> (dostęp 13.05.2013).
- Informacja o sytuacji banków w okresie styczeń–wrzesień 2012 r.*, UKNF, Warszawa 2012, www.knf.gov.pl (dostęp 13.05.2013).
- Łakomy M., Mastalerz A., *Źródła i proces narastania kryzysu finansowego i gospodarczego*, w: *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, red. Guzek M., Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012.
- Opinia NBP w sprawie dokumentu konsultacyjnego Komisji Europejskiej „Possible further changes to capital requirements directive”*, NBP, Warszawa 2010, www.nbp.pl (dostęp 13.05.2013).
- Polska wobec światowego kryzysu gospodarczego*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009.

Przyczyny i konsekwencje globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego i jego przejawy w Polsce, red. J. Horodecki, P. Soroka, Polskie Lobby Przemysłowe im. E. Kwiatkowskiego, Warszawa 2011.

Stanowisko NBP do dokumentu konsultacyjnego Komisji Europejskiej „Possible further changes to capital requirements directive”, http://www.nbp.pl/systemfinansowy/crd_nbp.pdf (dostęp 13.05.2013).

INFLUENCE OF BASEL III REGULATIONS ON REGULATORY CAPITAL OF BANKING SECTOR IN POLAND

SUMMARY

The article discusses the issues related to the introduced capital requirements of banks in Poland. The purpose of this article is to show how Basel III regulations influenced the regulatory capital of the banking sector. The experience of the 2007-2009 crisis, in this case the problems of banks, applicable to existing safety standards, have led to the need for introducing additional security. The article contains an analysis of banking institutions in Poland response according to new standards. The purpose of this article is to show that the Basel III regulations affected the increase in the quality of regulatory capital of the banking sector in Poland. Mentioned relationship affects strengthening the banking sector.

Keywords: Basel III, legislative package, capital requirements of banking sector, regulatory capital